

Vec C-81/21

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

9. február 2021

Vnútroštátny súd:

Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

27. október 2020

Žalobcovia:

B.S.

W.S.

Žalovaná:

M.

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet konania

Žalobcovia navrhujú, aby bola žalovanej uložená povinnosť zaplatiť peňažnú sumu spolu so zákonnými úrokmi z omeškania v súvislosti s neoprávnene prijatými sumami z titulu splátok istiny a úrokov uhradených v rámci splátok úveru z dôvodu uplatnenia nekalých podmienok v zmluve o hypotekárnom úvere denominovanom vo švajčiarskom franku (CHF).

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Výklad práva Únie, najmä článku 6 ods. 1 a 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS; článok 267 ZFEÚ

Prejudiciálne otázky

1. Majú sa článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách vykladať v tom zmysle, že bránia takému súdnemu výkladu vnútroštátnych ustanovení, podľa ktorého súd po konštatovaní nekalej povahy zmluvnej podmienky, ktorá nespôsobuje nulitosť zmluvy, môže doplniť obsah zmluvy dispozitívnym ustanovením vnútroštátneho práva?

2. Majú sa článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách vykladať v tom zmysle, že bránia takému súdnemu výkladu vnútroštátnych ustanovení, podľa ktorého súd po konštatovaní nekalej povahy zmluvnej podmienky, ktorá spôsobuje nulitosť zmluvy, môže doplniť obsah zmluvy dispozitívnym ustanovením vnútroštátneho práva, aby zabránil nulitosti zmluvy, hoci spotrebiteľ súhlasí s nulitosťou zmluvy?

Uvedené ustanovenia práva Európskej únie

Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách: dvadsiate prvé a dvadsiate štvrté odôvodnenie, článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1

Uvedené vnútroštátne predpisy

Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (zákon z 23. apríla 1964, Občiansky zákonník), (Dz. U. č. 16, položka 93 v znení neskorších predpisov) ďalej len „k.c.“

Spotrebiteľom je fyzická osoba, ktorá uskutočňuje právny úkon s podnikateľom, ktorý priamo nesúvisí s jej podnikateľskou alebo profesijnou činnosťou (článok 22¹).

§ 1. S výhradou výnimiek stanovených v zákone môžu byť peňažné záväzky na území Poľskej republiky vyjadrené len v poľskej mene (článok 358 v znení platnom do 23. januára 2009).

§ 1. Pokiaľ je predmetom záväzku peňažná suma vyjadrená v cudzej mene, dlžník môže plniť v poľskej mene, pokiaľ zákon, súdne rozhodnutie, ktoré je základom záväzku, alebo právny úkon nestanovuje, že sa má plniť výhradne v cudzej mene.

§ 2. Hodnota cudzej meny sa určí podľa priemerného výmenného kurzu zverejneného Národnou bankou Poľska v deň splatnosti pohľadávky, pokiaľ zákon, súdne rozhodnutie alebo právny úkon nestanovuje inak. V prípade omeškania dlžníka môže veriteľ požadovať poskytnutie plnenia v poľskej mene podľa priemerného výmenného kurzu zverejneného Národnou bankou Poľska v deň platby (článok 358 v znení platnom od 24. januára 2009).

§ 1. Ustanovenia zmluvy o spotrebiteľskom úvere, ktoré neboli dohodnuté individuálne, nie sú pre spotrebiteľa záväzné, ak jeho práva a povinnosti upravujú takým spôsobom, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi a ktorý hrubo porušuje jeho záujmy (nekalé zmluvné podmienky). Uvedené neplatí pre ustanovenia týkajúce sa hlavných plnení strán, vrátane ceny alebo odmeny, ak boli formulované jednoznačne. § 2. Ak nejaké ustanovenie zmluvy nie je podľa § 1 pre spotrebiteľa záväzné, ostatné časti zmluvy zostávajú pre strany záväzné. § 3. Za zmluvné podmienky, ktoré neboli dohodnuté individuálne, sa považujú tie podmienky, ktorých obsah spotrebiteľ nemohol reálne ovplyvniť. To platí najmä o ustanoveniach zmluvy prevzatých zo vzorovej zmluvy navrhutej spotrebiteľovi druhou zmluvnou stranou. § 4. Dôkazné bremeno, že zmluvné ustanovenie bolo dohodnuté individuálne, nesie ten, kto sa na to odvoláva (článok 385¹).

Súlad zmluvného ustanovenia s dobrými mravmi sa posudzuje podľa stavu v čase uzavretia zmluvy pri zohľadnení obsahu zmluvy, okolností uzavretia zmluvy, ako aj ostatných zmlúv, ktoré majú súvislosť so zmluvou obsahujúcou ustanovenia, ktoré sú predmetom skúmania (článok 385²).

Každý, kto získal majetkový prospech na úkor inej osoby bez právneho dôvodu, je povinný vydať predmet obohatenia a ak to nie je možné, uhradiť jeho hodnotu (článok 405).

§ 1. Ustanovenia predchádzajúcich článkov sa uplatňujú najmä na plnenie bez právneho dôvodu. § 2. Plnenie je bez právneho dôvodu, ak ten, kto plnil, nebol vôbec povinný plniť alebo nemal povinnosť plniť osobe, ktorej plnenie poskytol, alebo ak zanikol dôvod plnenia alebo sa nedosiahol účel, na ktorý bolo plnenie určené, alebo ak právny úkon, ktorý zaväzoval k poskytnutiu plnenia, bol nulitný a nenadobudol platnosť po poskytnutí plnenia (článok 410).

Krátky opis skutkového stavu a konania

- 1 V roku 2009 zmluvné strany uzavreli zmluvu o hypotekárnom úvere indexovanom na CHF na dobu 360 mesiacov, ktorý bol splácaný v rovnakých splátkach istiny a úrokov s pohyblivou úrokovou sadzbou stanovenou ako sadzba LIBOR 3M zvýšená o pevnú maržu banky vo výške 7,20 % (§ 9 ods. 1 a 2 zmluvy o úvere). Dlžník sa zaviazal splatiť istinu spolu s úrokmi mesačne v splátkach, lehotách a sumách obsiahnutých v splátkovom kalendári. Splátky istiny a úrokov boli splácané v poľských zlotých (PLN) po ich predchádzajúcom prepočítaní podľa predajného kurzu v zmysle kurzového lístka banky platného ku dňu splátky (§ 10 ods. 5 zmluvy o úvere). Dňa 18. februára 2012 zmluvné strany uzavreli dodatok k zmluve o úvere, ktorý žalobcom umožňoval splácať splátky úveru priamo v mene CHF. Do 12. januára 2020 žalobcovia zaplatili žalovanej banke v podobe splátok úveru sumu zodpovedajúcu v prepočte 219 169,44 PLN. Ak by sa vychádzalo z toho, že zmluvné strany nezaväzoval § 10 ods. 5 a § 12 ods. 5 zmluvy o úvere, zatiaľ čo ostatné ustanovenia zmluvy zostali záväzné, suma splátok úveru by počas tohto obdobia bola o 43 749,97 PLN nižšia. Na druhej strane za predpokladu, že by sa istina úveru a splátky úveru prepočítali priemerným kurzom Národnej banky Poľska, výška splátok úveru počas tohto obdobia by bola o 2 813,45 PLN a 2 369,79 CHF nižšia ako suma, ktorú žalobcovia skutočne zaplatili.
- 2 Žalobcovia vo svojej žalobe navrhli, aby bola žalovanej uložená povinnosť zaplatiť im sumy 37 866,11 PLN a 5 358,10 CHF spolu so zákonnými úrokmi z omeškania z titulu vrátenia protihodnoty splátok istiny a úrokov, ktoré žalovaná prijala v období od 14. júna 2010 do 12. decembra 2012 na základe zmluvy o úvere zo 3. februára 2009 obsahujúcej nekalé zmluvné podmienky, ktoré spôsobujú nulitosť tejto zmluvy. Pre prípad rozhodnutia súdu, že nekalé podmienky nespôsobujú nulitosť tejto zmluvy, žalobcovia požadujú, aby im bola vyplatená suma 44 976,66 PLN ako protihodnota preplatenej časti splátok istiny a úrokov. Žalovaná navrhla žalobu zamietnuť. Žalobcovia na pojednávaní po ich poučení o následkoch nulitosti úverovej zmluvy individuálne potvrdili, že rozumejú právnym a finančným následkom nulitosti tejto zmluvy a súhlasia s nimi.

Podstatné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 3 Žalobcovia, ktorí sú spotrebiteľmi, spochybňujú ustanovenia týkajúce podmienok zmluvy o úvere v rozsahu, v akom neboli individuálne dohodnuté, pokiaľ ide o prepočet výšky úveru a splátok na základe výmenného kurzu cudzích mien stanoveného žalovanou bankou. Tieto podmienky boli podľa nich boli prevzaté zo vzoru zmluvy používaného žalovanou bankou.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 4 V rámci posúdenia následkov nekalej povahy predmetných ustanovení sa vnútroštátny súd na úvod odvoláva na rozsudok Súdneho dvora z 3. októbra 2009 (C-260/18, Dziubak), v ktorom sa uvádza, že článok 6 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby boli medzery v zmluve, ktoré boli vyvolané vypustením nekalých podmienok v nej uvedených, vyplnené len na základe vnútroštátnych ustanovení všeobecnej povahy, ktoré stanovujú, že účinky vyjadrené v právnom akte sa dopĺňajú najmä účinkami vyplývajúcimi zo zásady spravodlivosti alebo z ustálených zvyklostí, a ktoré nie sú ustanoveniami dispozitívnej povahy ani ustanoveniami uplatniteľnými so súhlasom zmluvných strán.
- 5 V kontexte podmienok tzv. prepočítavacích klauzúl vnútroštátny súd odkazuje na stanovisko Sąd Okręgowy w Warszawie (Krajský súd Varšava, Poľsko) vyjadrené v súvislosti s novým znením článku 358 k.c., podľa ktorého nekalá povaha klauzúl o indexácii môže viesť k nulitnosti celej zmluvy alebo časti ustanovení pod podmienkou, že bez nekalých klauzúl o indexácii si zmluva zachová pôvodný charakter zamýšľaný zmluvnými stranami úverovej zmluvy. Ustanovenia uznané za nekalé sa vypustia v rozsahu, v akom je ich obsah neprípustný. Konštatovanie nekalej povahy časti ustanovení týkajúcich sa indexácie nemusí znamenať, že sa spochybní celý opísaný mechanizmus valorizácie. Mechanizmus indexácie úveru je v podstate zmluvnou valorizačnou klauzulou upravenou v článku 358¹ § 2 k.c., ktorá stanovuje výšku plnenia podľa iného kritéria než poľskej meny.¹ Vzhľadom na skutočnosť, že predmetná úverová zmluva bola uzatvorená v čase, keď bolo záväzné nové znenie článku 358 k.c., je potrebné preskúmať, či v dôsledku uznania ustanovení obsiahnutých v § 10 ods. 5 a § 12 ods. 5 zmluvy o úvere za nekalé, možno „medzeru“ v tejto zmluve „vyplniť“ takým spôsobom, aký sa opisuje vo vyššie uvedenom rozsudku Sąd Okręgowy w Warszawie (Krajský súd Varšava). Zdá sa, že takéto riešenie vyvoláva pochybnosti z hľadiska článku 6 ods. 1 smernice 93/13 v kontexte výkladu Súdneho dvora, podľa ktorého tento článok smernice bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá súdu členského štátu umožňuje po konštatovaní nulitnosti nekalej podmienky obsiahnutej v zmluve uzatvorenej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom doplniť zmluvu tým spôsobom, že zmení obsah uvedenej podmienky. Z jeho znenia teda vyplýva, že vnútroštátne súdy majú len povinnosť neuplatniť nekalú zmluvnú podmienku bez toho, aby boli oprávnené zmeniť jej obsah. *„Zmluva totiž musí v zásade existovať ďalej bez akejkoľvek zmeny okrem odstránenia nekalých podmienok, pokiaľ je jej ďalšia existencia právne možná v súlade s pravidlami vnútroštátneho práva. ...pokiaľ by vnútroštátny súd mohol meniť obsah nekalých podmienok, ktoré sú uvedené v takýchto zmluvách, mohlo by sa tým ohroziť splnenie dlhodobého cieľa uvedeného v článku 7 smernice 93/13. Táto možnosť by totiž mohla prispieť k odstráneniu odstrašujúceho účinku pre predajcov alebo*

¹ Pozri rozsudok Sąd Okręgowy w Warszawie (Krajský súd Varšava) zo 6. februára 2020, XXVII Ca 1196/18, LEX č. 3032540

*„dodávateľov spočívajúceho v tom, že sa takéto nekalé podmienky voči spotrebiteľovi jednoducho neuplatnia (pozri v tomto zmysle uznesenie Pohotovosť, už citované, bod 41 a citovanú judikatúru), pretože predajcovia alebo dodávatelia by sa mohli pokúšať dotknuté podmienky používať, pretože by vedeli, že aj keby bolo rozhodnuté o ich neplatnosti, mohol by vnútroštátny súd zmeniť zmluvu v potrebnom rozsahu, a tak by ich záujmy ostali zabezpečené“.*²

- 6 Navyše v uvedenom rozsudku (bod 69) Súdny dvor výslovne odkázal na body 86 až 88 návrhov, ktoré predniesla generálna advokátka Trstenjak 14. februára 2012, v ktorých bola vyššie uvedená otázka objasnená ešte priamejším a exaktnejším spôsobom. Generálna advokátka upozornila na zníženie rizika predajcu alebo dodávateľa vyplývajúce z uplatňovania nekalých podmienok, keďže zmena spočívajúca v prispôbení podmienok stavu, ktorý je v súlade so zákonom, je pre predajcu alebo dodávateľa prijateľná. Vyhliadka odstránenia dôvodov pre neúčinnosť zmluvy, ako aj prehľadnosť rizika pre predajcu alebo dodávateľa by mohli mať opačný účinok, než aký si prial tvorca smernice, a mohli by sa tým vytvoriť možnosti neskoršej zmeny zmluvy súdom, ktorá by nielen obmedzila odstrašujúci účinok, ktorý vyplýva z článku 6 uvedenej smernice, ale dokonca by mala opačný účinok. Tento názor bol vyjadrený aj vo viacerých ďalších rozhodnutiach Súdneho dvora.³
- 7 Súdny dvor však pripustil výnimku zo zásady stanovujúcej účinok v podobe neplatnosti nekalej podmienky, pričom uviedol, že v situácii, v ktorej zmluva uzavretá medzi podnikateľom a spotrebiteľom nemôže ďalej existovať po odstránení nekalej zmluvnej podmienky, článok 6 ods. 1 smernice 93/13 nebráni vnútroštátnej právnej úprave umožňujúcej vnútroštátnemu súdu nahradiť ju ustanovením vnútroštátneho práva dispozitívnej povahy.⁴ Vyššie uvedené stanovisko bolo následne doplnené o odkaz na to, že možnosť nahradiť nekalú podmienku ustanovením vnútroštátneho práva sa obmedzuje na prípady, v ktorých by bol súd nútený z dôvodu neplatnosti tejto podmienky zrušiť zmluvu v celom

² Pozri rozsudok zo 14. júla 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10.

³ Pozri uznesenie Súdneho dvora zo 16. novembra 2010, Pohotovosť, C-76/10, bod 41, a rozsudky: z 30. apríla 2014, Kásler, C-26/13, body 77 a 79; z 21. januára 2015, Unicaja Banco a Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13, C-487/13, body 28, 31 a 32; z 30. mája 2013, Asbeek Brusse a de Man Garabito, C-488/11, bod 57; uznesenie z 11. júna 2015, C-602/13, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, body 33 až 37; rozsudok z 21. apríla 2016, Radlinger, C-377/14, body 97 až 100; uznesenie zo 6. júna 2016, Ibercaja Banco, C-613/15, body 36 až 38; rozsudky: z 21. decembra 2016, Naranjo a Martínez, C-154/15 i C-307/15, body 57 a 60; z 26. januára 2017, Banco Primus, C-421/14, body 71 a 73; z 31. mája 2018, Sziber, C-483/16, bod 32; zo 7. augusta 2018, Banco Santander a Cortes, C-96/16 a C-94/17, body 73 a 75; z 13. septembra 2018, Profi Credit Polska, C-176/17, bod 41; zo 14. marca 2019, Dunai, C-118/17, bod 51; z 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, body 53, 54, 63 a zo 7. novembra 2019, NMBS, C-349/18, C-350/18, C-351/18, body 66 až 69.

⁴ Pozri rozsudok z 30. apríla 2014, C-26/13, Kásler, bod 85.

rozsahu, čím by spotrebiteľa vystavil takým dôsledkom, ktoré by ho penalizovali.⁵ Navyše v rozsudku zo 14. júna 2012 Súdny dvor výslovne uviedol, že článok 6 ods. 1 nemožno chápať tak, že vnútroštátnemu súdu umožňuje zmeniť obsah nekalej podmienky namiesto toho, aby ju jednoducho neuplatnil, ale sa má vykladať v tom zmysle, že bráni právnej úprave členského štátu..., ktorá umožňuje vnútroštátnemu súdu doplniť uvedenú zmluvu tým spôsobom, že zmení obsah tejto podmienky.⁶ Napokon Súdny dvor v rámci objasnenia významu článkov 6 a 7 smernice 93/13 uviedol, že „bránia tomu, aby podmienka týkajúca sa predčasnej splatnosti v zmluve o hypotekárnom úvere, keď o nej súd rozhodne, že je nekalá, mohla sčasti aj tak naďalej platiť, a to tak, že sa zrušia prvky, ktoré spôsobujú jej nekalosť, keby také zrušenie viedlo k zmene obsahu uvedenej podmienky s dosahom na jej podstatu“⁷.

- 8 V takej situácii vnútroštátny súd z toho vyvodí povinnosť súdu konštatovať, že ustanovenie vyhlásené za nekalé nie je pre spotrebiteľa od začiatku a v celom rozsahu záväzné, a súd musí preskúmať, či zmluva môže naďalej existovať bez nekalej podmienky. Ak je to možné, zmluva musí zaväzovať s vylúčením nekalej podmienky a teda nevzniká problém s uplatnením dispozitívneho ustanovenia. Naproti tomu v opačnom prípade by sa zmluva mala považovať za nulitnú a súd by mal preskúmať, či je takáto nulitosť pre spotrebiteľa nevýhodná. Ak súd konštatuje, že nulitosť zmluvy nie je pre spotrebiteľa nevýhodná alebo ak spotrebiteľ súhlasí s vyhlásením zmluvy za nulitnú, je súd povinný vyhlásiť zmluvu za nulitnú v celom rozsahu a nemôže doplniť jej obsah dispozitívnym ustanovením.
- 9 Vzhľadom na judikatúru Súdneho dvora a na žiadosť žalobcov o vrátenie preplatených častí splátok úveru súvisiacej s uplatnením neprijateľných ustanovení s ohľadom na vrátenia všetkých splátok, ktoré zaplatili na základe nulitnej zmluvy, možno dospieť k záveru, že na základe takto formulovaného stanoviska žalobcov môže vnútroštátny súd po tom, čo konštatoval nekalú povahu prepočítavacích klauzúl, prijať len jedno z dvoch riešení. Súdom môže byť konštatovať ďalšiu existenciu zmluvy bez prepočítavacích klauzúl a nariadiť, aby sa žalobcom vrátila, tá časť, ktorú preplátili na splátkach úveru, alebo súd môže dospieť k záveru, že zmluva nemôže existovať bez prepočítavacích klauzúl a nariadiť, aby sa žalobcom vrátili všetky splátky úveru. V žiadnom z týchto prípadov nie je vôbec možné uplatniť dispozitívne ustanovenie vnútroštátneho

⁵ Pozri uznesenie Súdneho dvora z 11. júna 2015, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-602/13, bod 38 a rozsudky: z 21. januára 2015, Unicaja Banco a Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 a C-487/13, bod 33; zo 7. augusta 2018, Banco Santander a Cortés, C-96/16 a C-94/17, bod 74; zo 14. marca 2019, Dunai, C-118/17, bod 54 a z 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, body 37 a 59.

⁶ Pozri rozsudok Súdneho dvora zo 14. júna 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, body 71 a 73.

⁷ Pozri rozsudok z 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, bod 64.

práva, keďže takýto postup by bol v rozpore s článkom 6 ods. 1 smernice 93/13. Zdá sa, že doplnenie úverovej zmluvy na základe článku 358 § 2 k.c. je neprípustné.

- 10 Vnútroštátny súd navrhuje odpovedať tak, že článok 6 ods. 1 a článok 7 ods. 1 smernice 93/13/EHS sa má vykladať v tom zmysle, že bránia takému súdnemu výkladu vnútroštátnych ustanovení, ktorý súdu po konštatovaní nekalej povahy zmluvnej podmienky spôsobujúcej nulitosť zmluvy umožňuje doplniť obsah zmluvy dispozitívnym ustanovením vnútroštátneho práva (prvá otázka). V prípade, že by súd konštatoval nekalú povahu zmluvnej podmienky spôsobujúcej nulitosť zmluvy, sa tieto ustanovenia majú vykladať v tom zmysle, že bránia súdnemu výkladu vnútroštátnych ustanovení, ktorý súdu umožňuje doplniť obsah zmluvy dispozitívnym ustanovením vnútroštátneho práva, aby zabránil nulitosti zmluvy, hoci spotrebiteľ súhlasí s nulitosťou zmluvy (druhá otázka).